Roofvogelonderzoek en -bescherming in Zeeland in 1995

Jaarverslag Roofvogelwerkgroep Zeeland 1995

Werkgroep Roofvogels Nederland

in samenwerking met Vogelbescherming Nederland

Vogelbescherming

NEDERLAND

Dit verslag werd samengesteld door Henk Castelijns (onderzoek) en Jan-Willem Vergeer (bescherming). De uitgave werd mogelijk gemaakt door Vogelbescherming Nederland, regio Delta. Overname van gegevens is onder vermelding van bron toegestaan. Gelieve als volgt te citeren: Castelijns H. & Vergeer J.W. 1996. Roofvogelonderzoek en -bescherming in Zeeland in 1995. Rapport Roofvogelwerkgroep Zeeland/ Vogelbescherming Nederland regio Delta, Goes.

Adressen van de auteurs:
Henk Castelijns, Marollenoord 10, 4553 CP Philippine
Jan-Willem Vergeer, p/a Postbus 334, 4460 AS Goes, 0113-230075

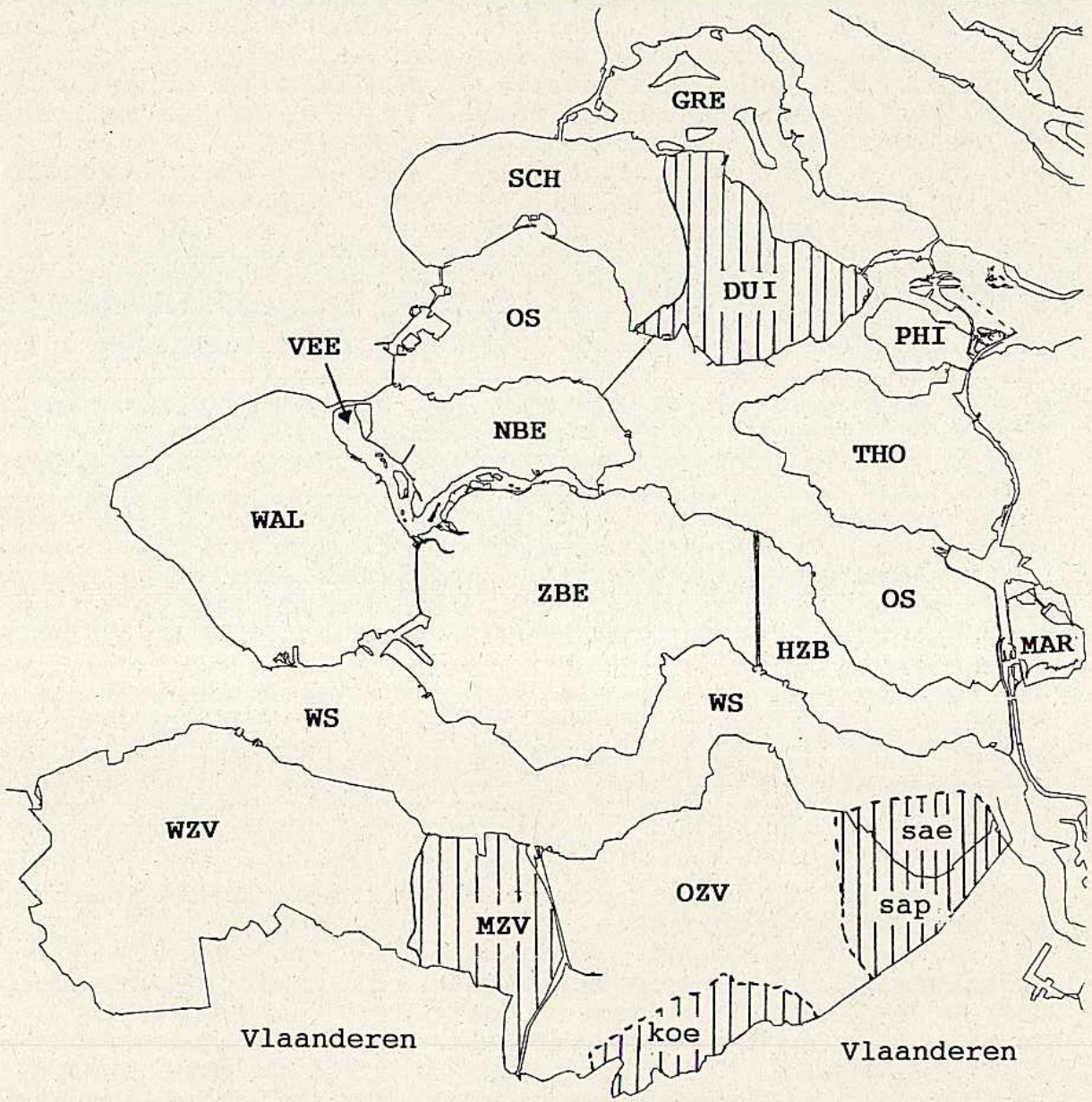
Roofvogelonderzoek in Zeeland in 1995.

Inleiding
Dit is het eerste verslag van roofvogelonderzoek in Zeeland. Het gaat over 1995, het eerste jaar dat de Zeeuwse Vogelwerkgroepen op het gebied van roofvogelonderzoek hebben samengewerkt. Er is gestart met een broedvogelonderzoek. Om beginnende roofvogelonderzoekers niet af te schrikken, is niet te hoog ingezet, vandaar dat aan de waarnemers is overgelaten hoe intensief zij te werk wensten te gaan. Hen is wel gevraagd speciale aandacht te schenken aan de Buizerd, de Bruine Kiekendief en de Boomvalk. Daardoor is voor de Bruine Kiekendief en in iets mindere mate de Buizerd een vrij volledig beeld ontstaan. Dit geldt niet voor de moeilijk te inventariseren Boomvalk. Desondanks is het aantal in 1995 in Zeeland vastgestelde Boomvalken nog nooit zo hoog geweest.
Uit dit verslag zal blijken dat het met de roofvogels in Zeeland de goede kant op gaat en een betrouwbaar netwerk van Zeeuwse roofvogelonderzoekers in het verschiet ligt.

Methode
In 1995 zijn in Zeeland vijf gebieden systematisch op roofvogels onderzocht (zie figuur 1 en Monitoringsgebieden). In de rest van Zeeland heeft in 1995 geen systematisch onderzoek plaats gevonden. In de systematisch onderzochte gebieden zijn alle broedparen van roofvogels opgespoord elders niet.
Indien van een roofvogel het nest werd opgespoord en gecontroleerd zijn de bevindingen over het algemeen genoteerd op een inventarisatieformulier van de WRN (bijlage 1). Zowel de resultaten van de systematisch onderzochte gebieden als die van de overige gebieden, zijn opgeslagen in een geautomatiseerd bestand. In het bestand is met uitzondering van ring- en prooigegevens ruimte voor alles van het WRN-formulier en enkele biotoopgegevens.
Een belangrijk onderscheid bij broedvogelonderzoek is dat tussen een nestvondst en een territorium. Bij een nestvondst gaat het om een zeker broedgeval en bij een territorium om een broedpaar dat gedurende enige tijd aanwezig is in een geschikt broedgebied, maar waarvan broeden niet is bewezen omdat het nest niet werd gezocht (meestal) of gevonden (soms). Bij de Bruine Kiekendief zijn nestbouw, prooioverdracht, landingen met prooi op het (niet zichtbare) nest en uitvliegende jongen als nestvondst aangemerkt.
Het aantal uitgevlogen jongen kan enkel met zekerheid worden vastgesteld tijdens een nestbezoek kort voor het uitvliegen. Indien het aantal jongen na uitvliegen is bepaald, is dit aantal wel in het geautomatiseerd bestand opgenomen, maar apart gecodeerd. Het broedsucces is berekend over succesvolle legsels die zijn gecontroleerd kort voor het uitvliegen van de jongen.

Het Zeeuwse landschap
Het onderzoeksgebied (311.700) omvat de gehele provincie Zeeland inclusief de Grevelingen en het Markiezaat. Het is opgesplitst in een aantal deelgebieden (figuur 1). Het bestaat op de duinen van Walcheren, Schouwen en West-Zeeuwsch Vlaanderen

na uit polderland en water. Het landoppervlak bedraagt 181.700 ha., waarvan slechts 1,3% bos. Het grootste deel (79%) wordt gebruikt voor agrarische (vooral akkerbouw) doeleinden. Grootschalige akkerbouwpolders zijn er op Schouwen-Duiveland, Noord-Beveland en in delen van Zeeuwsch-Vlaanderen. De rest van Zeeland is relatief kleinschalig polderland met dijken die nog intact zijn. Op Tholen, de Bevelanden en in Zeeuwsch-Vlaanderen zijn veel dijken met bomen (meestal populieren) beplant. Het zijn ook de regio's met nogal wat fruitteelt.

Figuur 1: Onderzoeksgebied van de roofvogelwerkgroep Zeeland met ligging van de vijf monitoringsgebieden. Voor gebruikte afkortingen zie tabel 1 en 2.

Verspreid door Zeeland liggen heel wat door riet omzoomde kreken (ingepolderde getijdegeulen). De meeste treft men aan in Zeeuwsch-Vlaanderen en op Zuid-Beveland.

De drooggevallen gronden in de voormalige getijdegebieden worden begraasd of ontwikkelen zich tot bos. Voor boombroedende roofvogels is dit bos (nog) te jong om in te broeden. Buitendijks aan de randen van de getijdegebieden liggen schorren, met in de Oosterschelde een totaal oppervlak van 190 ha. en in de Westerschelde van 2.700 ha.

Nestplaatsen van roofvogels

Kraaiachtigen zijn de nestleveranciers voor boombroedende roofvogels bij uitstek. De Zwarte Kraai, de wat dat betreft belangrijkste soort, komt door de gehele provincie voor, maar is op veel plaatsen weinig algemeen. In open akkergebieden is de dichtheid veelal lager dan 0,5 paar per km^2 en elders is 1-4 paar per km^2 al heel wat. Het totaal aantal broedparen bedraagt 900-1.300. Eksters (2.250-2.500 paar) zijn gemiddeld dubbel zo talrijk. De Vlaamse Gaai (300-400 paar) is met uitzondering van de bosgebieden schaars. Roeken komen in Zeeland als broedvogel niet voor (Vergeer & Van Zuijlen 1994). De Zwarte Kraai en de Ekster worden tot in de natuurgebieden sterk vervolgt.
Ook de mens helpt roofvogels aan nestgelegenheid. De Torenvalk, een soort die makkelijk tot broeden in nestkasten is te verleiden, profiteert van de vele in Zeeland opgehangen nestkasten: vooral in fruitboomgaarden op Tholen, Zuid-Beveland en in Zeeuwsch-Vlaanderen is de dichtheid aan nestkasten hoog.
Bruine Kiekendieven broeden op de grond in een zelfgebouwd nest in hoge eenjarige vegetatie: Riet en Zeebies zijn favoriet. Een enkele keer wordt ook wel in tarwevelden gebroed.

Monitoringsgebieden

Er zijn vijf monitoringsgebieden, voor ligging zie figuur 1 en voor oppervlak en percentage bos tabel 2.
Oost-Duiveland. Tamelijk grootschalig polderland met enkele bosschages en twee met riet omzoomde kreken. Er zijn ook enkele kleinschalige polders met beboomde dijken en verspreid gelegen kleine boomgaarden. Tot dit gebied behoren ook de aangrenzende oeverlanden van de Grevelingen.
Onderzoeker: Rinus van 't Hof.
Saeftinghe. 3.200 ha groot getijdegebied waarvan 2.250 ha is begroeid met schorrevegetatie en enkele rietvelden. In 1995 waren er hoge vloeden op 17 mei en 15 juni. Een deel van de nesten van de Bruine Kiekendief, is daardoor vermoedelijk weggespoeld. Door gebrek aan oriëntatiepunten (mononatuur) kan wel eens een broedpaar worden gemist.
Onderzoekers: Jean Maebe en Walter Van Kerkhoven.
Saeftinghepolders. Ten zuiden van Saeftinghe gelegen open polderland met een zevental kreken waarvan er vier met riet zijn omzoomd. De dijken zijn veelal met populieren beplant. Er zijn enkele kleine polderbosjes.
Onderzoeker: Jean Maebe.
Koewacht. Op zandgrond gelegen kleinschalig polderland met relatief veel bomen en circa 15 (kleine) kreken met rietveldjes, grenzend aan meer van dit type landschap in Vlaanderen. Er is relatief veel bos.
Onderzoekers: Marc Buise en Eddy Matthijs.
Midden Zeeuwsch-Vlaanderen Relatief kleinschalig polderland met circa twaalf kreken waarvan de helft met riet en/of riet-

velden. Er zijn nogal wat boomgaarden en er is relatief veel bos.
Onderzoekers: Jaap Poortvliet, Alain Kind en Henk Castelijns.

Resultaten
De resultaten zijn samengevat in tabel 1. In de tabel is ook de schatting van het aantal broedparen voor 1995 te vinden en is ter vergelijking de schatting voor 1991 uit "Broedvogels van Zeeland" (Vergeer en van Zuijlen 1994) opgenomen.
De aantallen broedparen in de monitoringsgebieden zijn samengevat in tabel 2, de broedbiologische gegevens en het broedsucces in bijlage 2 en 3. Bij de soortbeschrijvingen wordt een kaartje gegeven met daarop de broedparen (o) en nestvonsten (o).

Deelgebied		Buizerd				Bruine Kiekendief				Sperwer				Boomvalk				Torenvalk			
Naam	Code	*Buteo buteo*				*Circus aeruginosus*				*Accipiter nisus*				*Falco subbuteo*				*Falco tinnuculus*			
		nest	terr	min	max	nest	terr	min	max	nest	terr	min	max	nest	terr	min	max	nest	terr	min	max
Grevelingen	gre	0	1	1	1	10	13	13	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Duiveland	dui	0	0	0	0	3	3	3	3	0	0	0	0	0	1	1	1	5	5	5	5
Schouwen	sch	2	4	4	4	2	3	3	3	1	1	1	3	2	2	2	4	5	5	5	10
St Philipsland	phi	0	0	0	0	4	4	4	6	1	1	1	2	0	1	1	1	2	2	5	10
Tholen & Rammegors	tho	0	1	1	2	3	3	4	5	0	0	0	3	0	0	0	2	9	9	15	30
Oosterschelde	os	0	0	0	0	4	4	4	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Noord-Beveland	nbe	1	1	2	3	2	2	2	4	0	1	1	3	0	0	0	0	0	0	10	20
Veerse Meer	vee	0	0	0	0	7	7	7	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Markiezaat	mar	1	1	1	1	8	8	8	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Walcheren	wal	2	6	6	6	6	6	6	6	0	2	2	5	2	5	5	7	22	22	25	35
Zuid-Beveland	zbe	1	3	3	5	14	16	16	18	0	1	4	6	2	3	3	5	15	16	30	50
Hals Zuid-Beveland	hzb	1	2	2	4	1	1	1	3	0	1	2	4	0	0	0	1	1	6	20	25
Westerschelde	ws	0	0	0	0	11	14	14	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
West Z-Vlaanderen	wzv	0	3	3	4	20	21	21	25	1	2	2	6	2	3	3	5	9	12	40	55
Midden Z-Vlaanderen	mzv	3	4	4	4	11	11	11	11	5	5	5	5	0	0	0	0	13	28	28	28
Oost Z-Vlaanderen	ozv	15	24	24	26	59	62	62	64	4	28	28	30	2	9	9	12	50	89	90	100
1995 Totaal		26	50	51	60	165	178	179	195	12	42	46	67	10	24	24	38	131	194	273	370
1991 Totaal				7	12			135	147			6	10			4	8			200	250

Tabel 1: Aantal broedparen van roofvogels in Zeeland in 1995 en aantalsschattingen voor 1991 en 1995. Aantalsschatting 1991 naar Buise (1994), Meininger et al. (1995) en Vergeer & van Zuijlen (1994).

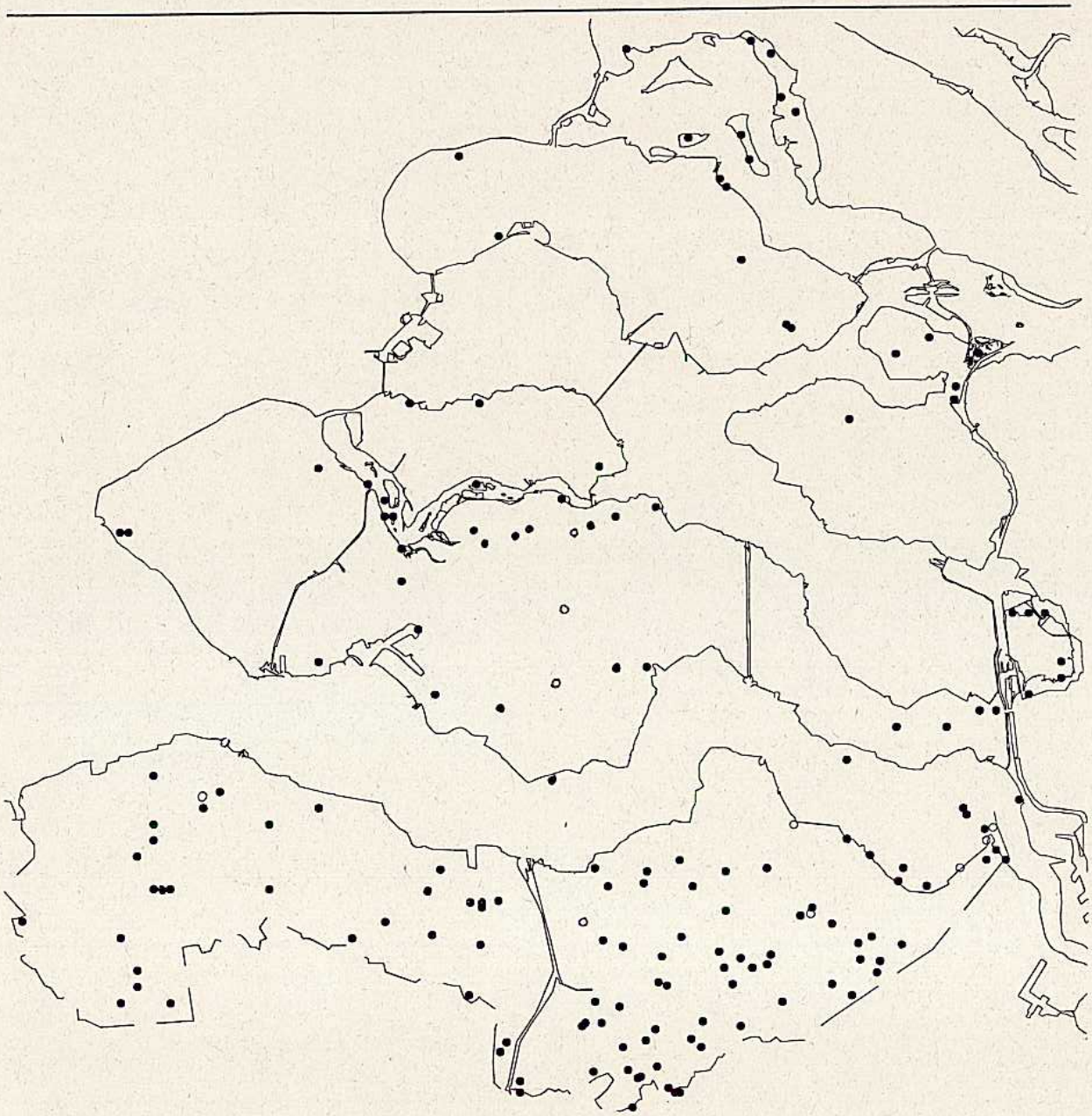
Monitoringsgebied				Buizerd			Br Kiek			Sperwer			Boomvalk			Torenvalk		
				Buteo buteo			*Circus aeruginosus*			*Accipiter nisus*			*Falco subbuteo*			*Falco tinnuculus*		
naam	code	oppervl	% bos	terr	nest	dichth	terr	nest	dichth	terr	nest	dichth	terr	nest	dichth	terr	nest	dichth
Duiveland	dui	9640	1,2	0	0	0,00	7	5	0,07	0	0	0,00	1	0	0,01	5	5	0,05
Saeftinghe	sae	2250	0,0	0	0	0,00	11	8	0,49	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Saeftinghepolders	sap	3750	0,3	2	1	0,05	8	8	0,21	2	0	0,05	0	0	0,00	10	6	0,27
Koewacht	koe	2490	6,0	6	2	0,24	15	11	0,60	7	2	0,28	2	0	0,08	10	4	0,40
Midden Z-Vlaanderen	mzv	8430	2,9	4	3	0,05	11	11	0,13	5	4	0,06	0	0	0,00	28	13	0,33

Tabel 2: Aantal broedparen van roofvogels in vijf monitoringsgebieden in Zeeland in 1995.

Figuur 2: Verspreiding van de Buizerd (Buteo buteo) in Zeeland in 1995.

Buizerd. In 1995 zijn 50 broedparen gemeld waarvan er 26 zeker hebben gebroed. Het aantal broedparen wordt geschat op 51-60. De meeste Buizerden broeden in bos of in bosjes. Naar verhouding is er veel bos in Zeeuwsch-Vlaanderen en in de duinen van Schouwen en Walcheren: het merendeel van de Zeeuwse Buizerden broedt daar dan ook (figuur 2). Er zijn ook wel nesten in het polderland op dijken met bomenrijen aangetroffen. Negen nesten bevonden zich in een populier, één nest in een haagbeuk en één nest in een den. De gemiddelde nesthoogte was 12,3 meter (std.afw. = 3,2 en n = 7). Van zes nesten werd bekend wie de bouwer was: telkens was het een Zwarte Kraai.
Van slechts 3 nesten is het broedsucces bekend: 1,7 jong per nest. Er is geen enkele jonge Buizerd geringd.

Figuur 3: Verspreiding van de Bruine Kiekendief (Circus auruginosus) in Zeeland in 1995.

Bruine Kiekendief. In 1995 werden op 178 broedparen 165 nesten vastgesteld. De populatie wordt geschat op 179-195 paar.
Van 66 broedparen is de nestlokatie bekend: 62 keer werd gebroed in een rietveld en vier keer in een buitendijks gelegen zeebiesveld (figuur 3).
In Oost en Midden-Zeeuwsch-Vlaanderen waren op 75 broedparen drie of vier gevallen van bigamie. Van 41 broedende Bruine Kiekendieven is de leeftijd bekend: 17 vol- en 3 onvolwassen mannen en 15 vol- en 6 onvolwassen vrouwen (bijlage 2).
Het broedsucces van Bruine Kiekendieven op Schouwen-Duiveland was met 2,4 jong per paar (n = 5) lager dan in Oost en Midden Zeeuwsch-Vlaanderen: 3,0 jong per paar (n = 19). In totaal zijn 37 jongen geringd.

Figuur 4: Verspreiding van de Sperwer (Accipiter nisus) in Zeeland in 1995.

Sperwer. Er zijn 42 broedparen vastgesteld en 12 nesten gevonden (figuur 4). De totale populatie wordt geschat op 46-67 paar.
Evenals de Buizerd heeft deze soort een voorkeur voor bos. In tegenstelling tot de Buizerd bouwen Sperwers zelf hun nest. Van elf paar werd vermeld waar werd gebroed: zes keer werd gebroed in naaldbos (meestal een den), vier keer in loofbos (haagbeuk, berk en eik) en één Sperwerpaar broedde in een windsingel. De gemiddelde nesthoogte was 8,4 m. (st.afw. = 1,3 en n = 7).
Van zes nesten in Midden & Oost Zeeuws-Vlaanderen is het broedsucces bekend: 3,5 jong per paar. Er zijn negen jongen geringd.

Figuur 5: Verspreiding van de Boomvalk (Falco subbuteo) in Zeeland in 1995.

Boomvalk. Er zijn tien nesten en in totaal 24 broedparen opgespoord (figuur 5). Het totaal aantal in Zeeland broedende paren bedraagt naar schatting 24-38.
Ook de Boomvalk is een boombroeder. Twee keer werd gebroed in een oud nest van Zwarte Kraaien dat zich in een populier bevond. Op Walcheren was er een broedgeval in een nest waarin eerder dat seizoen een Blauwe Reiger met succes jongen grootbracht.
Over het broedsucces is niets bekend en er zijn geen jongen geringd.

Figuur 6: Verspreiding van de Torenvalk (Falco tinnuculus) in Zeeland in 1995.

Torenvalk. De Torenvalk is de algemeenste roofvogel van Zeeland: 272-370 paar. In 1995 werden 194 paar opgespoord en werd van 131 paar het nest gevonden (figuur 6).
De soort bouwt zelf geen nest maar broedt in oude nesten van andere vogels, gebouwen en nestkasten. Omdat wildnesten erg moeilijk zijn op te sporen is er nauwelijks iets over bekend: twee keer werd gebroed in een nest van een Houtduif (iep en populier) en één keer in een nest van een Zwarte Kraai (populier). Voor tweederde (86) van de zekere broedgevallen werd een nestkast als broedplaats opgegeven. Het betekent niet dat tweederde van de populatie in nestkasten broedt. In nestkasten broedende Torenvalken zijn namelijk erg makkelijk te vinden dit in tegenstelling tot wildnesten. De meeste nestkasten

bevinden zich in boomgaarden en op (boeren)erven.
Het broedsucces op Schouwen-Duiveland bedroeg 2,7 jong per paar (n = 7), op Walcheren 3,9 jong per paar (n = 19) en in Midden-Zeeuwsch-Vlaanderen 5,0 jong per paar (n = 9).
Wespendief. In 1995 was er in Zeeland voor het eerst een territorium van de Wespendief. Het bevond zich nabij Hulst in Oost Zeeuwsch-Vlaanderen enkele kilometers van een in Vlaanderen gelegen bosgebied waar jaarlijks enkele paren van deze soort aanwezig zijn (Du Cheyne 1995).
In Oost Zeeuwsch-Vlaanderen, ten zuiden van Hulst, was er een grensoverschrijdend territorium van de Havik. Het nest bevond zich in Vlaanderen. Incidentele waarnemingen van niet territoriale Haviken en Slechtvalken zijn gemeld van Schouwen-Duiveland en niet territoriale Blauwe Kiekendieven van Oost Zeeuwsch-Vlaanderen en Tholen.

Prooionderzoek
Door drie waarnemers of groepen van waarnemers zijn gegevens over prooien verzameld. Marc Buise registreerde zittend in zijn tuin wat een Sperwerpaar dat bij hem in de buurt broedde en zelfs uit zijn tuin kippekuikens ophaalde, zoal naar het nest bracht. Jean Maebe heeft prooien genoteerd die hij aantrof op nesten van Bruine Kiekendieven en Jaap Poortvliet en Henk Castelijns verzamelden in Midden Zeeuwsch-Vlaanderen plukresten in en nabij Sperwernesten en plukresten en braakballen bij en in nesten van Bruine Kiekendieven.

Het determineren van prooien en braakballen van dagroofvogels is moeilijker dan van uilen: het voedsel is gevarieerder en de prooiresten in de braakballen zijn meer verteerd.
Niet in het veld herkenbare prooien en de braakballen zijn per stuk verzameld en na drogen en etiketteren opgeslagen. Op het etiket zijn datum, vindplaats, en territoriumnummer vermeld. De niet herkenbare plukresten heeft Rob Bijlsma gedetermineerd, voor de braakballen wordt nog naar een oplossing gezocht. De resultaten zijn samengevat in bijlage 4. Enkele opvallende prooien van de Sperwer waren een circa drie weken oud jong van een Ransuil, een mannetje Roodborsttapuit en enkele kuikens van de Huiskip.
Het stapelvoedsel van de Sperwer wordt gevormd door duiven. Over het voedsel van de Bruine Kiekendief valt weinig zinnigs te zeggen, immers de braakballen zijn nog niet gedetermineerd.

Conclusies/Samenvatting
1995 was het eerste jaar van gecoördineerd roofvogelonderzoek in Zeeland. Het gaat zowel met de roofvogels als met het roofvogelonderzoek goed. In 1991 werd het aantal broedparen nog geschat op 350-450 en in 1995 gaat het om 570-730 paar. Alle soorten zijn ten opzichte van 1991 toegenomen (tabel 1).
Het aantal boombroedende roofvogels in Zeeland is ondanks de toename in vergelijking met de rest van Nederland niet groot.

Dit komt omdat slechts 1,3% van het landoppervlak uit bos bestaat. De meest voorkomende roofvogelsoorten zijn de Bruine Kiekendief en de Torenvalk. De eerste soort is een grondbroeder en de tweede doet het in Zeeland goed door een hoge dichtheid aan nestkasten.
Er zijn vijf monitoringsgebieden (tabel 2) waarin een begin is gemaakt met broedbiologisch onderzoek (bijlage 2). Enkele waarnemers hebben onderzoek gedaan aan prooien (bijlage 4).

Roofvogelonderzoek in 1996
Het is de bedoeling de komende jaren de kwaliteit van het onderzoek op te voeren. Voor 1996 zijn er al toezeggingen gedaan. Het onderzoek naar de Bruine Kiekendief, de Zeeuwse roofvogel bij uitstek, zal worden gestimuleerd.
In de winter van 1995/96 is gestart met onderzoek naar overwinterende roofvogels. Het onderzoek houdt meer in dan zo maar een telling, er wordt geëxperimenteerd met methoden en gelet op leeftijd en geslacht.

Medewerkers
Floor Arts, Wout Bassie, Cor Berrevoets, René Beijersbergen, Erik Blaakman, Gerrit Blauwendraet, Richard Bleijenberg, Peter Boelee, Edy Bogaert, Henk Bondewel, Luciën Boerjan, Ron Brouwer, Jan Brusselaars, Jenny Buise, Marc Buise, Anton Bun, Huub Bun, Roland-Jan Buijs, Marcel Capello, Henk Castelijns, Sjaak de Cock, Gerard van Dalen, Gido Davidse, Corry Dentz, Walter De Smet, Gijs van den Ende, Aylin Erkman, Coos Ettema, Jos Felius, Jan Hengst, Rinus van 't Hof, André Hannewijk, Huib van Iwaarden, Chiel Jacobusse, Adrie Joosse, Alain Kind, Ab Klaassen, Thijs Kramer, Bernhard Krebs, Veerle Mahu, Wilfried Mahu, Cees Luijsterburg, Jean Maebe, Eddy Matthijs, G de Moor, Edward Minnaer, Koos Minnaer, Piet de Keuning, Fons de Kind, Theo de Kuiper, Peter Meininger, Jan Meulmeester, Lut Persijn, Jaap Poortvliet, Rob Remmerts, Dolf Schaap, Pieter Simpelaar, Gerard Slob, Ted Sluijter, Ceriel Smet, Alex de Smet, George Sponselee, Johan van den Steen, Rob Strucker, Eddy Taelman, Ray Teixeira, Jos Tramper, Leo Tromper, Fred Twisk, Franklin Tombeur, Walter Van Kerkhoven, Piet Stols, Jan-Willem Vergeer, Mario de Vlieger, Petrus van 't Westeinde, Joop Westerweel, Adrie van de Wiel, Alex Wieland, Jan Willemse, Wim Wisse, Pim Wolf, Titus Ysebaert, Awie de Zwart.
Cor Berrevoets maakte de verspreidingskaartjes en Awie de Zwart de tekeningen.

Literatuur
* Du Cheyne G. 1995. Jaarboek 1994. Vogelwerkgroep Noord Oost-Vlaanderen.
* Meininger P.L., Berrevoets C.M. & Strucker R.C.W. 1995. Bruine Kiekendieven *Circus aeruginosus* in het Deltagebied in 1979-94. Takkeling 1995: 28-31.
* Vergeer J.W. & Van Zuijlen G. 1994. Broedvogels van Zeeland. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. Utrecht.

Henk Castelijns.

Inventarisatieformulier

Werkgroep Roofvogels

1. Gebied	2. WAARNEMER adres +Postcode plaats	niet invullen nummer	3. jaar 19

tel.nr. waarnemer	5. ATLAS-BLOK kaart blad / 5x5km blok / 1x1km blok	6. (vak en/of afd.) vak / afd.	7. AMERSFOORT COÖRDINATEN X-lijn (horizontaal) / Y-lijn (verticaal) / vlg. nr	8. EIGEN CODE broedpaar horstnummer

9. VOGELSOORT	euring code	10. PAARNUMMER	niet invullen

controle dag	controle mnd.	aantal ei	aantal pullen	aantal ruipennen	bijzonderheden (gedrag/schijt/roepen/etc.)	niet invullen

35. leeftijd ouders (0=onbekend 1=juv. 2=adult)	♂ ♀
36. aantal eieren totaal	
37. uitgekomen eieren	
38. aantal uitgevlogen jongen	♂ ♀
39. totaal uitgevlogen jongen	
40. datum ei — eerste ei	
40. datum ei — laatste ei	
44. nest mislukt (0=onbekend 1=ja 2=nee)	
45. nest: 1=aanwezig 2=niet gevonden 3=niet gezocht 4=niet gebouwd 5=solitair	
46. oorzaak:	

51. ringdatum (alleen voor ringers)

ringnummer	m v	kleur dons	vleugellengte	gewicht	klauw	andere maten

Prooien (+ nummers postduivenringen):

Formulieren opsturen s.v.p. vóór 15 september naar:

Friesland: Johan Krol, Fostaland 11, 9163 JX Nes, Ameland
Groningen: Lex Tervelde, Ten Oeverlaan 41, 9744 GE Hoogkerk
Drenthe: Hans Dekker, Mortonhof 42, 7908 AP Hoogeveen
Overijssel: Roel Hoeve, NBLF, Postbus 10051, 8000 GB Zwolle

Zeeland: Regiocoördinator

Bijlage 1: Formulier roofvogelonderzoek WRN.

Nr	Geb code	Leeftijd Mn	Leeftijd Vr	Nest	Ei N	Jongen N	Jongen Mn	Jongen Vr	Jongen Uitg
Buizerd					*Buteo buteo*				
8	koe	?	?	+	+	+	?	?	2
9	koe	vo	vo	+	+	+	?	?	2
1	mzv	?	?	+	+	+	?	?	1 *
2	mzv	?	?	+	3	0	–	–	–
3	mzv	?	?	+	+	+	?	?	1 *
4	mzv	?	?	–	0	–	–	–	–
6	sap	?	?	+	+	+	?	?	1 *
Bruine Kiekendief					*Circus aeruginosus*				
142	dui	vo	vo	+	3	2	?	?	2
144	dui	vo	on	+	2	2	?	?	2
145	dui	vo	vo	+	3	3	?	?	3
146	dui	vo	on	+	3	2	?	?	2
147	dui	vo	vo	+	3	3	?	?	3
291	koe	?	?	b+	+	+	?	?	+
292	koe	?	?	b+	+	+	?	?	+
199	mzv	vo	vo	+	3	3	2	1	3
200	mzv	on	on	+	5	3	1	2	3
201	mzv	vo	vo	+	5	5	2	3	5
202	mzv	on	vo	+	4	4	2	2	4
203	mzv	vo	on	+	5	4	1	1	2
204	mzv	vo	vo	+	4	4	2	2	4
205	mzv	vo	on	b+	?	?	1	0	1
206	mzv		vo	b+	5	5	2	1	3
207	mzv	vo	vo	+	4	3	1	2	3
208	mzv	vo	vo	+	6	5	?	?	5
209	mzv	on	vo	+	5	3	2	0	2
183	sae	vo	vo	+	+	+	1	1	2 *
184	sae	vo	on	+	+	+	1	2	3
185	sae	vo	vo	+	+	+	1	2	3
186	sae	vo	vo	+	+	+	1	1	2
187	sae	vo	vo	+	+	+	1	2	3
190	sae	?	?	+	+	+	?	?	1

Nr	Geb code	Leeftijd Mn	Leeftijd Vr	Nest	Ei N	Jongen N	Jongen Mn	Jongen Vr	Jongen Uitg
Bruine Kiekendief					*Circus aeruginosus*				
191	sae	vo	vo	+	4	3	2	1	3
194	sae	on	vo	?	?	?	?	?	?
198	sae	vo	vo	+	5	4	1	2	3
Sperwer					*Accipiter nisus*				
170	koe	on	vo	+	+	+	?	?	5
171	koe	vo	vo	+	4	4	?	?	4
175	mzv	on	on	+	0	–	–	–	–
176	mzv	?	on	+	4	3	1	2	3
177	mzv	on	vo	+	5	4	1	1	2
178	mzv	vo	on	+	4	4	2	2	4
179	mzv	vo	on	+	3	0	–	–	–
Torenvalk					*Falco tinnuculus*				
134	dui	?	?	+	4	3	?	?	3
136	dui	?	?	+	+	+	?	?	2 *
137	dui	?	?	+	3	2	?	?	2
138	dui	?	?	+	3	3	?	?	3
139	dui	?	?	+	3	2	?	?	3
158	mzv	?	?	+	+	+	?	?	6
159	mzv	?	?	+	2	0	0	0	0
160	mzv	?	?	+	+	+	?	?	4
161	mzv	?	?	+	5	5	?	?	5
162	mzv	?	?	+	0	0	0	0	0
163	mzv	?	?	+	?	?	?	?	?
164	mzv	?	?	+	5	5	?	?	5
165	mzv	?	?	+	5	4	?	?	4
166	mzv	?	?	+	6	4	?	?	4
167	mzv	?	?	+	5	5	?	?	5
168	mzv	?	?	+	6	5	?	?	5
169	mzv	?	?	+	+	+	?	?	6
210	mzv	?	?	+	1	0	–	–	–

Bijlage 2: Overzicht van het broedbiologisch onderzoek aan roofvogels in vijf monitoringsgebieden in Zeeland in 1995. Met * gemerkt geen nestcontrole uitgevoerd.

Soort		Deelgebied	Gemiddeld aantal jongen	Aantal nesten	Geringd
Buizerd	*Buteo buteo*	Oost & Midden Z–Vlaanderen	1,7	3	0
Bruine Kiekendief	*Circus aeruginosus*	Schouwen–Duiveland	2,4	5	0
		Oost & Midden Z–Vlaanderen	3	19	37
Sperwer	*Accipiter nisus*	Oost & Midden Z–Vlaanderen	3,5	6	9
Torenvalk	*Falco tinnuculus*	Schouwen–Duiveland	2,7	7	0
		Walcheren	3,9	19	93
		Midden–Z–Vlaanderen	5,4	9	25

Bijlage 3: Overzicht van het broedsucces en het aantal geringde jongen bij roofvogels in Zeeland in 1995.

Prooien van de Sperwer

Soort			mzv 179	mzv 178	mzv 177	mzv 176	mzv 175	ozv 172	Totaal
Huiskip	onv	*Gallus gallus domesticus*						4	4
Patrijs	?	*Perdix perdix*			1				1
	onv				1				1
Postduif	?	*Colomba liva domesticus*			1			5	6
Holenduif	onv	*Colomba oenas*						1	1
Houtduif	?	*Colomba palambus*	3		1				4
	onv				2	3	3	7	15
	vol				5	3	4		12
Turkse Tortel	?	*Streptopelia decaocto*				? 2		3	? 5
Tortel	?	*Streptopelia turtur*						1	1
Ransuil	onv	*Asio otus*				1			1
Huiszwaluw	?	*Delichon urbica*				1			1
Gele Kwikstaart	?	*Motacilla flava*				1			1
Witte Kwikstaart	onv	*Motacilla alba*						1	1
Roodborsttapuit	man	*Saxicola torquata*						1	1
Merel	?	*Turdus merula*						4	4
Koolmees	?	*Parus major*	1			1		2	4
Vlaamse Gaai	onv	*Garrulus glandarius*	1					1	2
Ekster	onv	*Pica pica*						1	1
Spreeuw	?	*Sturnus vulgaris*		1				6	7
	onv			1	1				2
Huismus	?	*Passer domesticus*		1				4	5
	onv							2	2
Ringmus	?	*Passer montanus*						1	1
Groenling	?	*Carduelis chloris*		4		1			5
Kneu	?	*Carduelis canabinus*				2			2
	onv			1					1
zanger indet.	?	*Passeriformes indet.*	1						1
vogel indet.	?	*Aves indet.*			1				1

Prooien van de Bruine Kiekendief

Soort			mzv 209	mzv 208	mzv 207	mzv 205 **	mzv 204	mzv 202	mzv 201	mzv 200	mzv 199	sae 191	sae 187	sae 186	sae 185	sae 183	Totaal
Patrijs	onv	*Perdix perdix*									1						1
Fazant	?	*Phasanius colchicus*	1						1								2
	onv					2			1							1	4
	ei								1								1
Waterhoen	vol	*Gallinula chloropus*							1								1
	onv											1	1				2
Postduif	?	*Colomba liva domesticus*									1						1
Merel	?	*Turdus merula*							1								1
Grote Lijster	onv	*Turdus viscivorus*							1								1
Mol	?	*Talpa europaea*														1	1
Konijn	?	*Oryctolagus cuniculus*											>2	1	>3	1	2
Konijn/Haas	?	*Lagomorph indet.*		1		2	1		1								5
Haas	?	*Lepus europaeus*										1					1
	onv			1													1
braakballen *				2		3		5	5		7						22

* nog niet gedetermineerd

** territorium 205 vanwege bigamie incluisef territorium 206

Bijlage 4: Prooien van de Sperwer (Accipiter nisus) en de Bruine Kiekendief (Circus aeruginosus).

Dood en verzwakt gevonden roofvogels en uilen in Zeeland, 1993-1995, een eerste verslag.

Inleiding

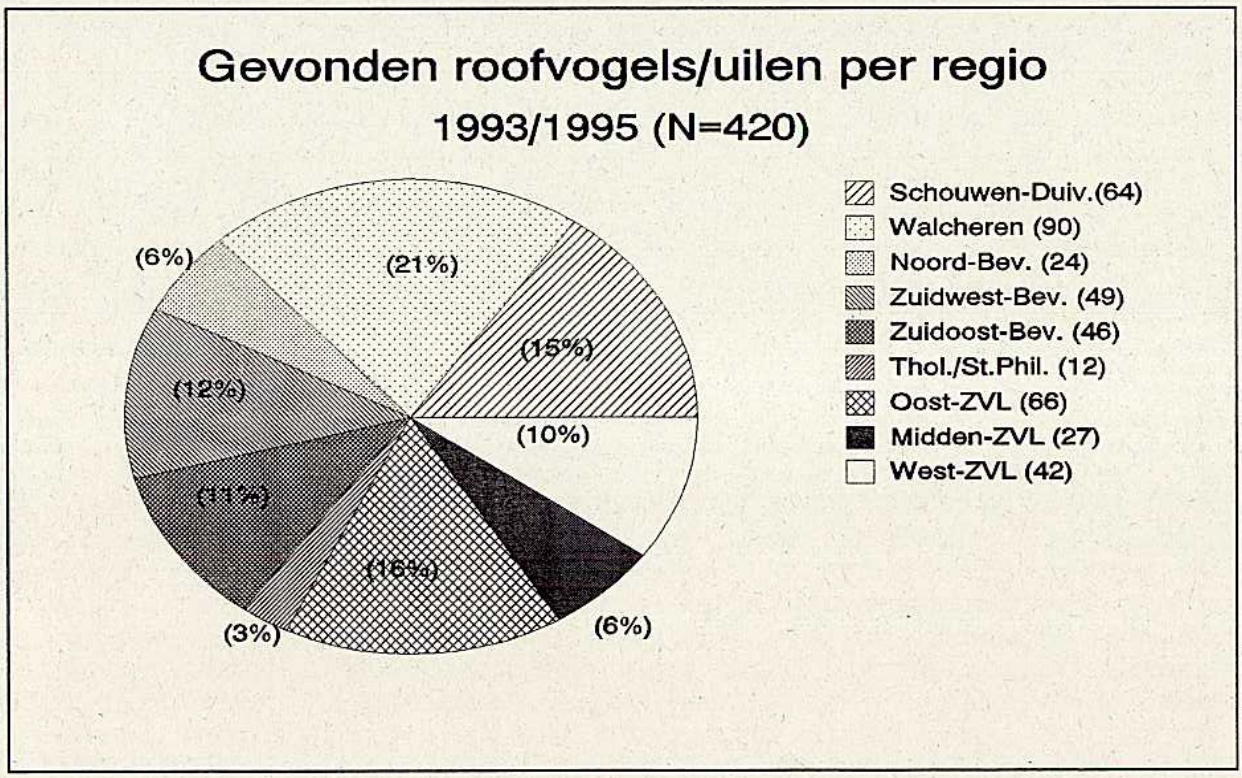
Bij de oprichting van de Zeeuwse Roofvogel Werkgroep werd besloten de activiteiten op te splitsen in een tel- en onderzoekscomponent en een beschermingscomponent. Van met name de geslaagde broedvogel-inventarisaties heeft u in het eerste deel van dit rapport kennis kunnen nemen; in dit verhaal zal beknopt verslag worden gedaan van het beschermingsgedeelte. Daarbij staan de tot nu toe vergaarde gegevens betreffende vondsten van dode en verzwakte roofvogels en uilen centraal.
Dag- en nachtroofvogels beschermen is een logische en belangrijke taak voor allen, die zich in Zeeland met deze soortgroepen bezig houden. 'Bescherming' is natuurlijk een breed begrip; het loopt van behouden of (re)creëren van geschikte biotopen tot het aanbieden van specifieke broedgelegenheid (kerkuil-kasten!) of het tegengaan van diverse onnatuurlijke doodsoorzaken. Om dat laatste gaat het met name bij het opzetten van de Zeeuwse database betreffende dood en verzwakt aangetroffen dag- en nachtroofvogels. Uit gesprekken met Zeeuwse (roof)-vogelaars en uit plaatselijke literatuur kwam een wat fragmentarisch beeld naar voren, maar duidelijk werd wel dat er een aantal problemen speelden. Om meer inzicht te krijgen in omvang en ernst van de diverse problemen, werd besloten tot het opzetten van een basis-database, waarin alle meldingen van dood of verzwakt aangetroffen roofvogels binnen de provinciegrenzen welkom waren. Alleen meldingen van dood aangetroffen nestjongen in of bij het nest zijn niet opgenomen. De database wordt bijgehouden door JWV. Oproepen tot medewerking bij de diverse VWG's, de vogelasielen (met name De Mikke in Middelburg) en b.v. de mensen achter de Kerkuilen Werkgroep Zeeland bleven niet zonder resultaat. Daarnaast werd de regionale literatuur vanaf januari 1993 uitgeplozen, waarbij o.m. uit de ring-rubrieken informatie werd geput. Het resultaat liegt er niet om: inmiddels zijn 420 meldingen verwerkt, en dat terwijl bekend is, dat informatie van enkele groot-leveranciers nog binnen moet komen.
Om de gegevens op een zo compleet en verwerkbaar mogelijke manier binnen te krijgen, werd een standaard-formulier ontworpen. De indruk bestaat dat dit (zoveelste) formulier goed werkt; in ieder geval bevordert het de alertheid van de melder waar het het doorgeven van de oorzaak van dood of verwonding en de precieze vindplaats aangaat. Toch valt er op dat gebied nog wel een en ander te verbeteren; iets waaraan de regionale coördinatoren van de Zeeuwse Roofvogel Werkgroep een belangrijke bijdrage kunnen leveren.

Uilen

Behoren de uilen al dan niet tot het aandachtsgebied van de WRN-Zeeland? Een ietwat lastige vraag, die vooralsnog met ja èn nee beantwoord kan worden. De broedvogelinventarisaties en wintertellingen van de WRN richten zich geheel op roofvogels. Dat heeft onder meer te maken met het feit, dat uilen inventa-

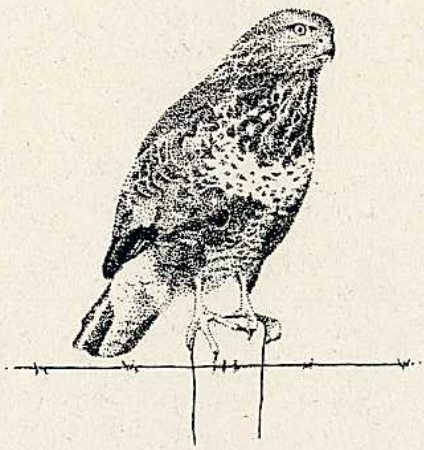
riseren meestal een compleet andere werkwijze vergt. Bovendien is er voor de Kerkuil in Zeeland al een prima werkgroep actief, die zich vooral richt op het ophangen en onderhouden van nestkasten en het jaarlijks inventariseren van broedparen.
Het doorgeven van dode en verzwakte uilen is echter een ander verhaal. Door de overeenkomsten in voedsel en jachtgedrag bestaat er een duidelijke link in doodsoorzaken tussen deze twee groepen. Bovendien werd van met name de Kerkuil via de Kerkuilenwerkgroep Zeeland al een registratie van dode beesten bijgehouden. Het lijkt dan ook een logische zaak, om deze informatiestromen te bundelen tot één Zeeuwse roofvogel èn uilen-database.

Nut van de database
Het vergaren van diverse cijfertjes aangaande doodsoorzaken van roofvogels en uilen heeft natuurlijk pas zin, als vervolgens iets gedaan kan worden met die informatie. In eerste instantie gaat het erom, duidelijk te maken dat de vogels ècht met een aantal problemen te kampen hebben; niets is daartoe meer geschikt dan die koele cijfers!

Uit de periode 1993-1995 werden tot nu toe 420 dode en verzwakte roofvogels en uilen gemeld, waarvan 360 dood en 60 verzwakt. Verzwakt gevonden vogels die bij een vogelasiel dood gingen, worden tot de categorie 'dood' gerekend. Vanuit beschermingsoogpunt is het erg belangrijk om informatie te vergaren over de oorzaken voor de dood of verzwakking van de vogels. Te weten dat er in Zeeland de afgelopen jaren tientallen Buizerds dood gevonden zijn is wel interessant, maar juist de wetenschap dat sommigen vergiftigd, anderen tegen een trein

gevlogen en weer anderen geschoten waren, maakt het nog veel interessanter, en biedt werkelijke aanknopingspunten voor een adequate bescherming!
In het volgende zullen per Zeeuwse regio de doorgegeven verzwakte en dood gevonden roofvogels en uilen besproken worden. Daarbij zal per regio worden ingegaan op zaken als: 'kwaliteit' van het overzicht, opvallende oorzaken en opmerkelijke zaken in het soortenspectrum.

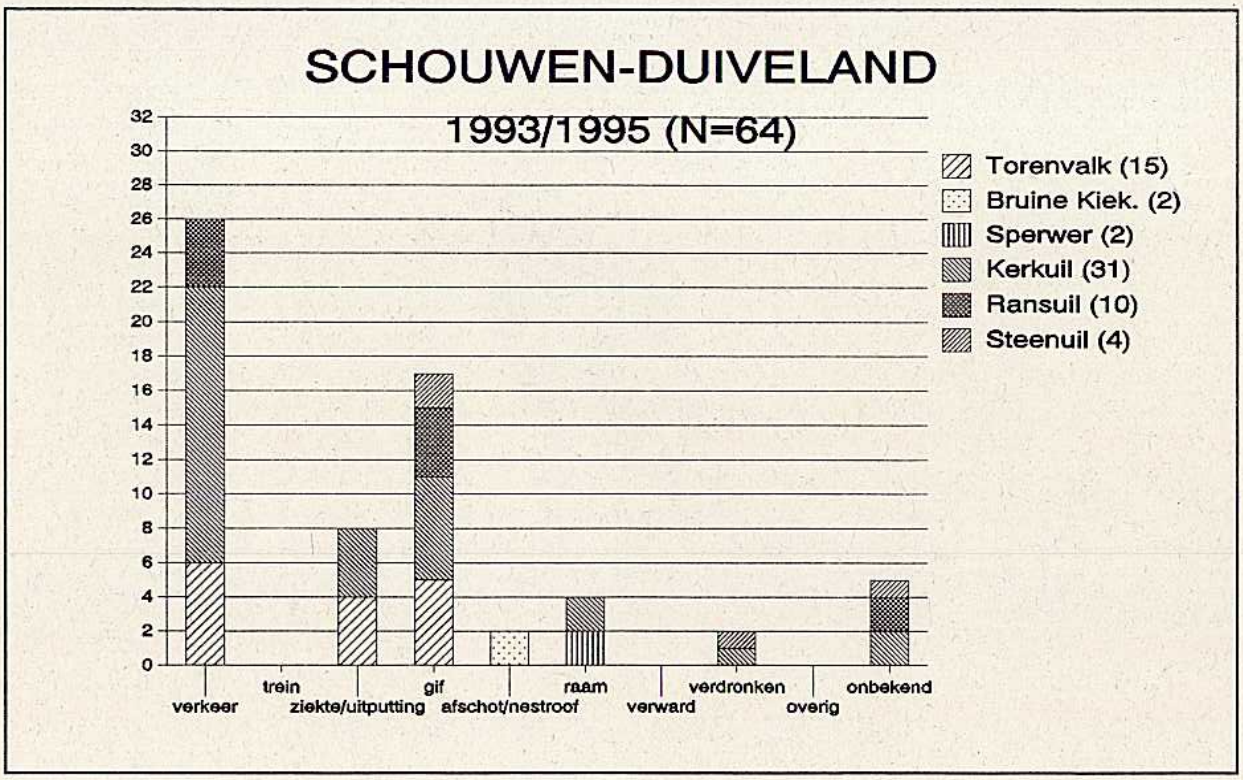
Schouwen-Duiveland

Zo'n driekwart van de meldingen op dit ex-eiland kwam binnen via Rinus van 't Hof, die hier zowel het roofvogelwerk als de kerkuil-werkgroep coördineert. Wat meteen opvalt, is het relatief hoge aantal gif-slachtoffers. Volgens Rinus is dit vooral een gevolg van het muizen-bestrijdingsmiddel FINITO in de akkerbouw (vooral op bieten- en aardappelland in de zaai- en uitstoeltijd).

Met name in polders rond Ouwerkerk werden een aantal waarschijnlijk vergiftigde vogels gevonden. Inmiddels is bij het ID-DLO extra studie gedaan naar de gevolgen van het gebruik van dit middel. Daaruit bleek, dat inderdaad de kans bestaat, dat FINITO tot sterfte onder echte muizeneters als Torenvalk en Kerkuil kan leiden. Nader onderzoek moet hier definitief uitsluitsel over geven. In ieder geval is het probleem mede dankzij Rinus' speurzin en vasthoudendheid op de agenda geplaatst!

Een ander opvallend feit is het hoge aantal verkeersslachtoffers op Schouwen-Duiveland. Aangereden roofvogels en uilen werden op diverse plaatsen gevonden, zowel bij doorgaande- als bij landwegen. Concentraties doen zich voor bij de Delingsdijk onder Brouwershaven en vooral op de provinciale weg tussen Moriaanshoofd en de Schelphoek (waar met name Kerkuilen gevonden worden).

Tot slot valt het geringe percentage meldingen met onbekende doodsoorzaak op. Een teken dat er op Schouwen-Duiveland zorgvuldig naar de dode roofvogels en uilen gekeken wordt.

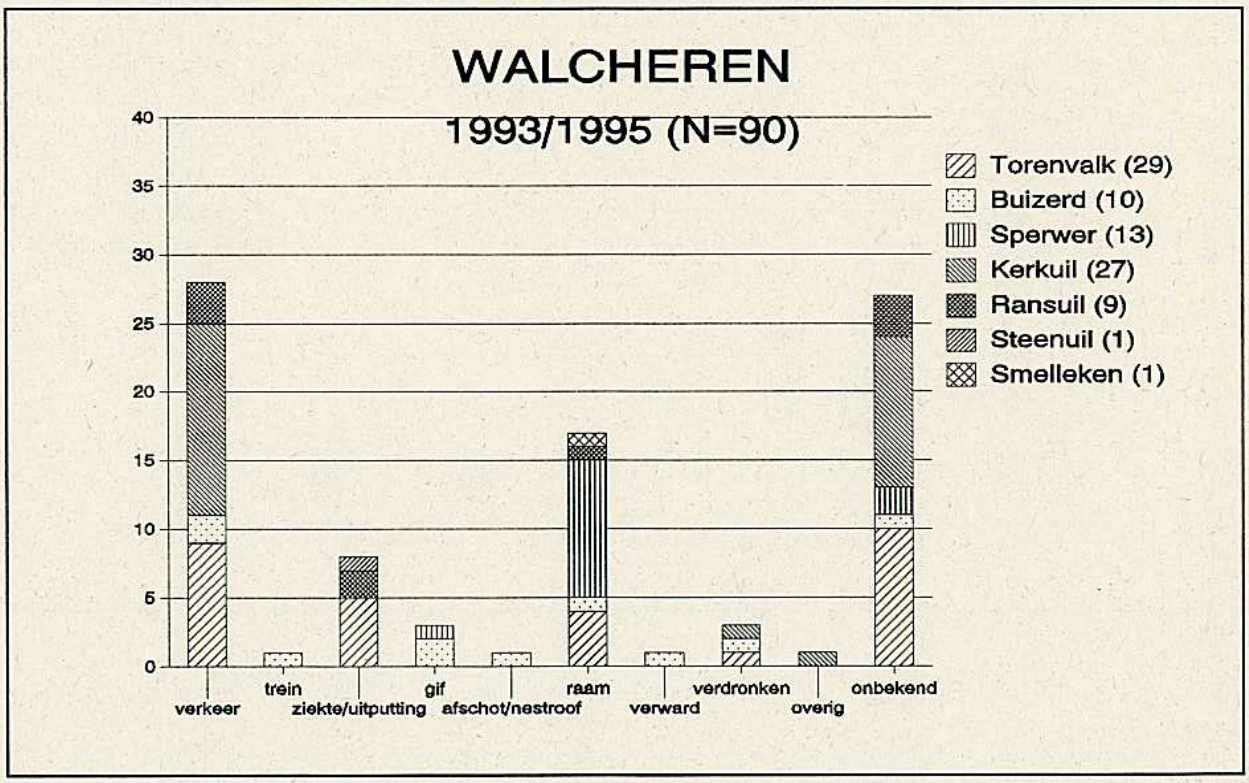
Walcheren

Het aantal van 90 uit Walcheren gemelde dode/verzwakte roofvogels en uilen is het hoogste van alle regio's. Dat zegt iets over de omvang van de problematiek, maar ook over het feit dat veel gevallen daadwerkelijk worden doorgegeven. Daarbij speelt Vogelasiel De Mikke een belangrijke rol. Jammer is echter, dat van veel vogels geen indicatie van de doodsoorzaak verkregen werd; de informatie kàn dus nog beter worden!

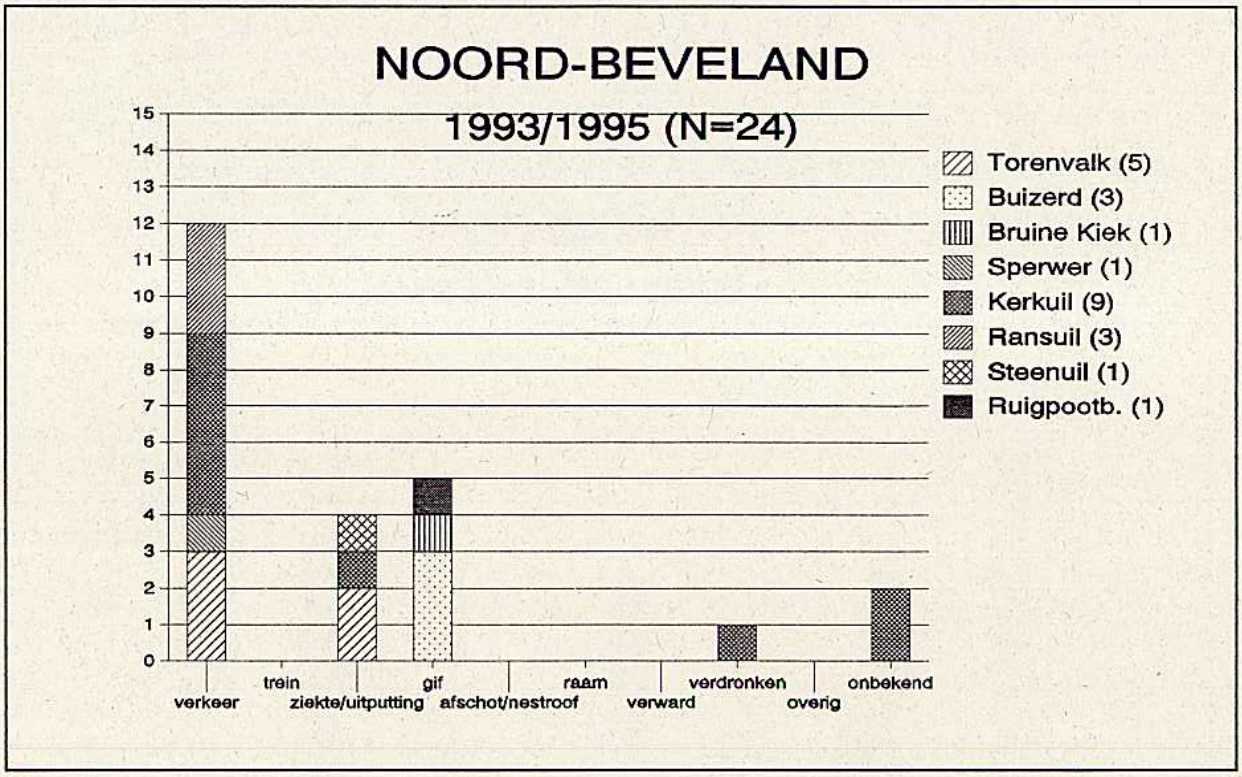
Nog wat opmerkelijke zaken: nergens werden zoveel raamslachtoffers (vooral Sperwers) gemeld als op Walcheren, zowel uit Middelburg/Vlissingen als uit de kustdorpen. De meeste meldingen stammen uit september-november, niet toevallig de periode waarin veel Sperwers over het eiland trekken. Veel Sperwers overleven de klap trouwens wel, de meesten die naar de Mikke werden gebracht konden na een dag of wat alweer worden losgelaten.

Het beeld van de verkeersslachtoffers is nogal diffuus, al lijken de Sloeweg en de A58 ter hoogte van Arnemuiden en Nieuw- en St.Joosland eruit te springen. Zoals in bijna alle regio's is de Kerkuil het meest gevonden (of: het meest gemelde?) verkeersslachtoffer.

De twee vergiftigde Buizerds (resp. bij Oostkapelle en Nieuw- en St. Joosland) werden waarschijnlijk moedwillig vergiftigd. Over slachtoffers van muizengif is niets bekend, maar er werd ook niet gericht naar gezocht. De verdronken vogels werden gevonden in als veedrinkbak in gebruik zijnde oude badkuipen.

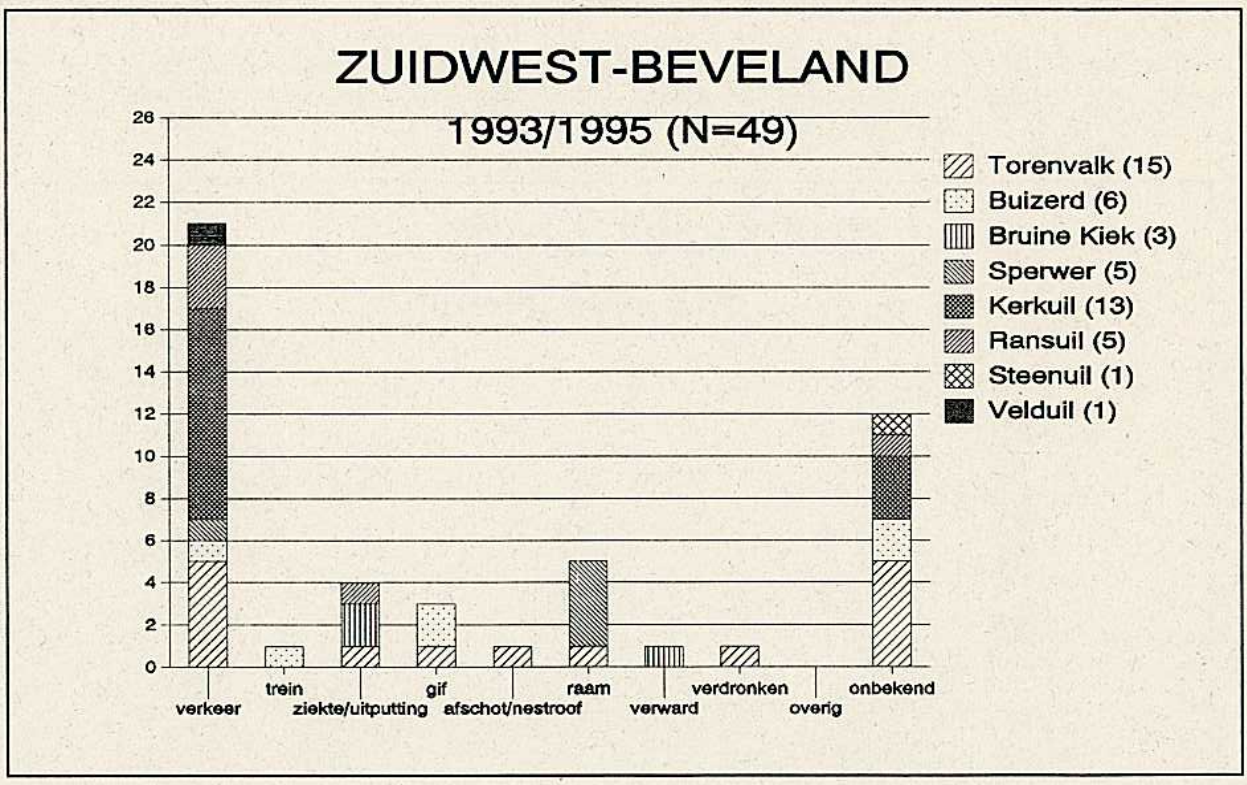
Noord-Beveland
In deze regio springen enkele zaken eruit. Wat betreft de verkeersslachtoffers is dat vooral het stuk snelweg tussen Wissekerke en Kamperland (5 slachtoffers in een jaar tijd). Daarnaast spelen er enkele gifkwesties op het eiland. In oktober '94 werden rond Colijnsplaat twee dode Buizerds en een Bruine Kiekendief gevonden. Door wat communicatieproblemen kon de doodsoorzaak niet met zekerheid worden vastgesteld, maar alles wijst op vergiftiging. Datzelfde geldt voor een Buizerd en een Ruigpootbuizerd, die december '95 op de Goudplaat werden gevonden. Waarschijnlijk hadden deze twee vergiftigd aas gegeten en weer uitgebraakt, te laat om het nog te overleven, maar gevolg was wel dat het ID-DLO de doodsoorzaak niet meer 'officieel' kon vaststellen. Een duidelijke tip voor vinders van mogelijk moedwillig vergiftigde roofvogels en uilen: probeer ook het vergiftigde aas op te speuren en te verzamelen; dat verhoogt de kans dat dergelijke gevallen officieel 'vastgesteld' kunnen worden! Een laatste opvallend feit is de vondst van drie Ransuilen (allen verkeersslachtoffers) in een jaar tijd; mogelijk is de soort hier een minder schaarse broedvogel dan tot nu toe bekend is.

Zuidwest-Beveland

Het eerste wat bij deze omvangrijke regio opvalt, is het relatief lage aantal gevallen. Dat geldt dan vooral voor de Zak, van waaruit slechts een tiental meldingen doorkwam (voornamelijk verkeersslachtoffers en 'onbekenden'). Is in dit mooie stukje Zeeland echt alles oké, of heeft dat ook iets met een geringe zoek- en doorgeef-intensiteit van doen? Het is in ieder geval opmerkelijk, dat veruit de meest ZW-Bevelandse meldingen stammen uit de relatief mensrijke regio Goes-Kapelle: al zal de aanwezigheid van de A58, inclusief op- en afritten, daar ook wat mee van doen hebben. Enkele waarschijnlijke en zekere gevallen van vergiftiging deden zich voor in de boomgaarden rond Kapelle, waar soms nogal kwistig met de gifspuit omgegaan lijkt te worden. Meer alertheid om eventuele vergiftigde beesten door te geven, lijkt hier op zijn plaats. Als duidelijk is, welke middelen werkelijk problemen veroorzaken, zal contact worden gezocht met de fruittelers over mogelijke oplossingen.

Niet verwonderlijk in deze Kerkuil-rijke regio is het behoorlijke aantal verkeersslachtoffers onder deze soort, hoewel het, gezien de ervaringen in meer onderzochte regio's, waarschijnlijk lijkt dat het werkelijk aantal nog wel wat hoger zal liggen.

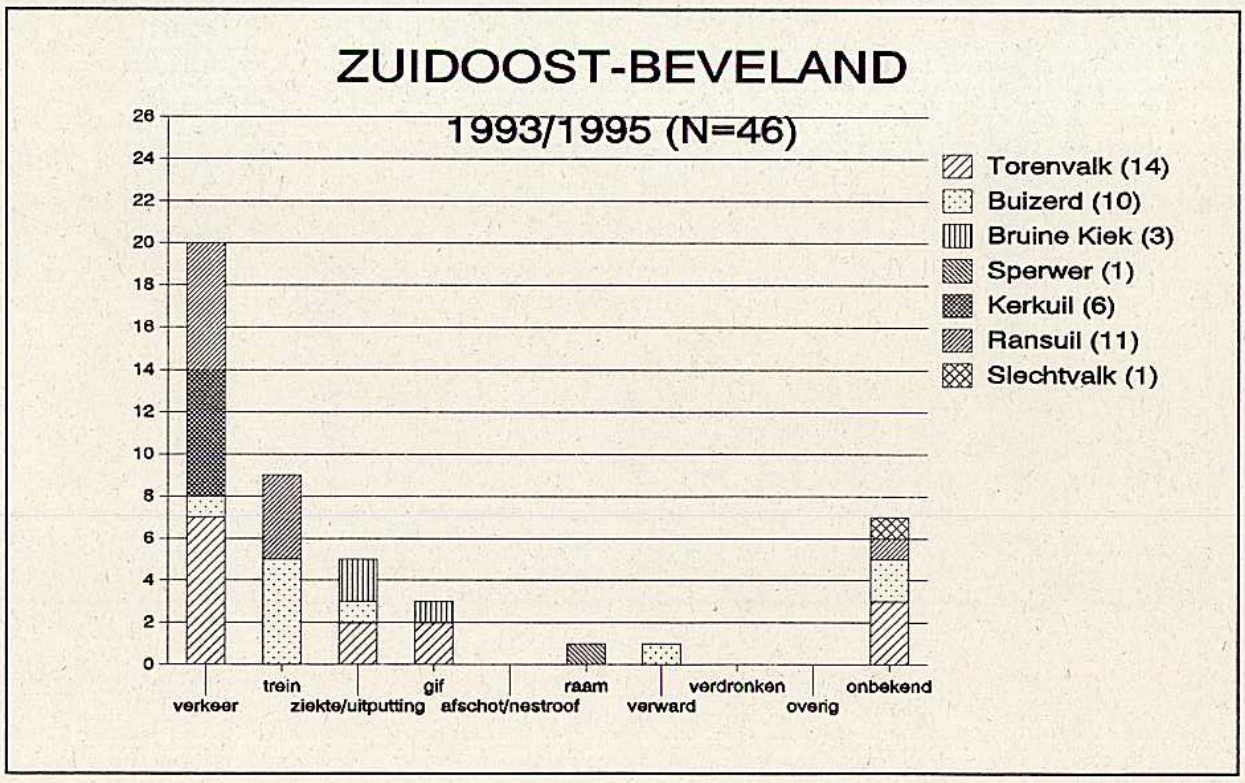

Zuidoost-Beveland

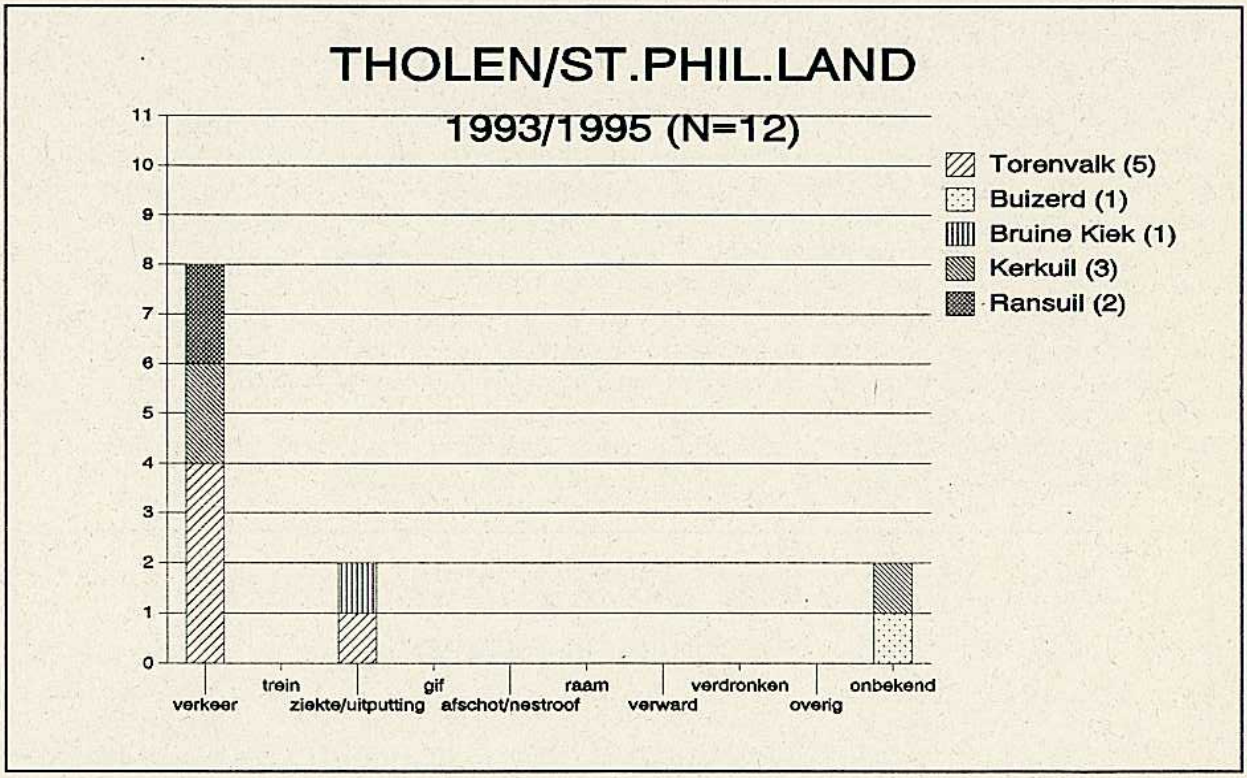
Deze qua oppervlak flink kleinere regio herbergde volgens onze cijfers meer dode roofvogels en uilen dan westelijk Beveland. Het verschil is deels terug te voeren op de speurzin van de Zeeuws/Brabantse vogelaar Roland-Jan Buijs, van wie meer dan een kwart van de meldingen uit deze regio afkomstig is. Verder lijken er enkele behoorlijke verkeersproblemen te bestaan in Zuidoost-Beveland, en wel op de A58 tussen Kruiningen en het Kanaal door Zuid-Beveland en op het zuidelijk deel van de Oesterdam. Opmerkelijk is verder het aantal van negen in anderhalf jaar tijd gevonden treinslachtoffers, ook weer met name tussen Kruiningen en het Kanaal door Zuid-Beveland. Het lijkt waarschijnlijk dat ook elders langs de Zeeuwse rails soortgelijke problemen zullen bestaan; misschien een tip voor West-Bevelandse en Walcherse vogelaars om daar eens op te letten? Wie in de grafiek de staatjes van de verkeerswegen en treinslachtoffers vergelijkt, kan trouwens enige opmerkelijke verschillen constateren. Alleen Buizerds en Ransuilen lijken op Beveland tegen treinen aan te vliegen, terwijl op de weg veel meer Kerkuilen en Torenvalken gevonden worden. Wellicht iets om nader uit te zoeken?

Alle waarschijnlijk vergiftigde beesten werden ten oosten van Rilland gevonden. Er gaan geruchten dat daar ook Bruine Kiekendieven 'verdwenen' zijn, maar dit kon niet hard worden gemaakt.

Interessant is verder de vondst (uiteraard door R-J Buijs) van een juveniel vrouwtje Slechtvalk op 15 oktober 1994 op het Schor bij de Rattekaai.

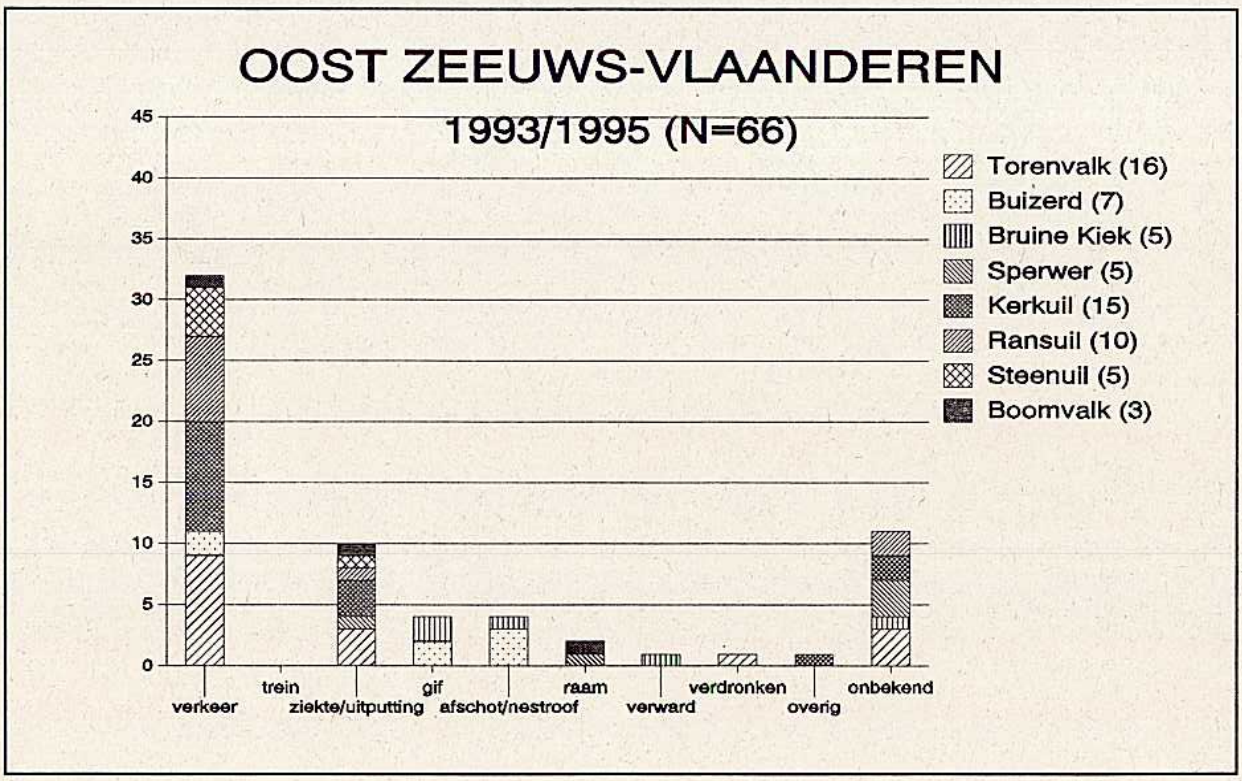

Tholen en Sint Philipsland
Uit deze regio is vooralsnog veruit het geringste aantal dode en verzwakte roofvogels/uilen bekend. Bovendien zijn van de twaalf gevallen tot nu toe er vijf afkomstig van de Oesterdam (tussen Bergse Diepsluis en Damaanzet) en een van de Philipsdam. Inmiddels is de regionale coördinator van de Ringwerkgroep actief bezig met vergaring van gegevens, zodat het plaatje er volgend jaar wel eens anders uit zou kunnen zien. In ieder geval is het te vroeg om te zeggen dat de roofvogels en uilen van Tholen en Flipland werkelijk zo weinig problemen kennen als de huidige cijfers doen vermoeden.

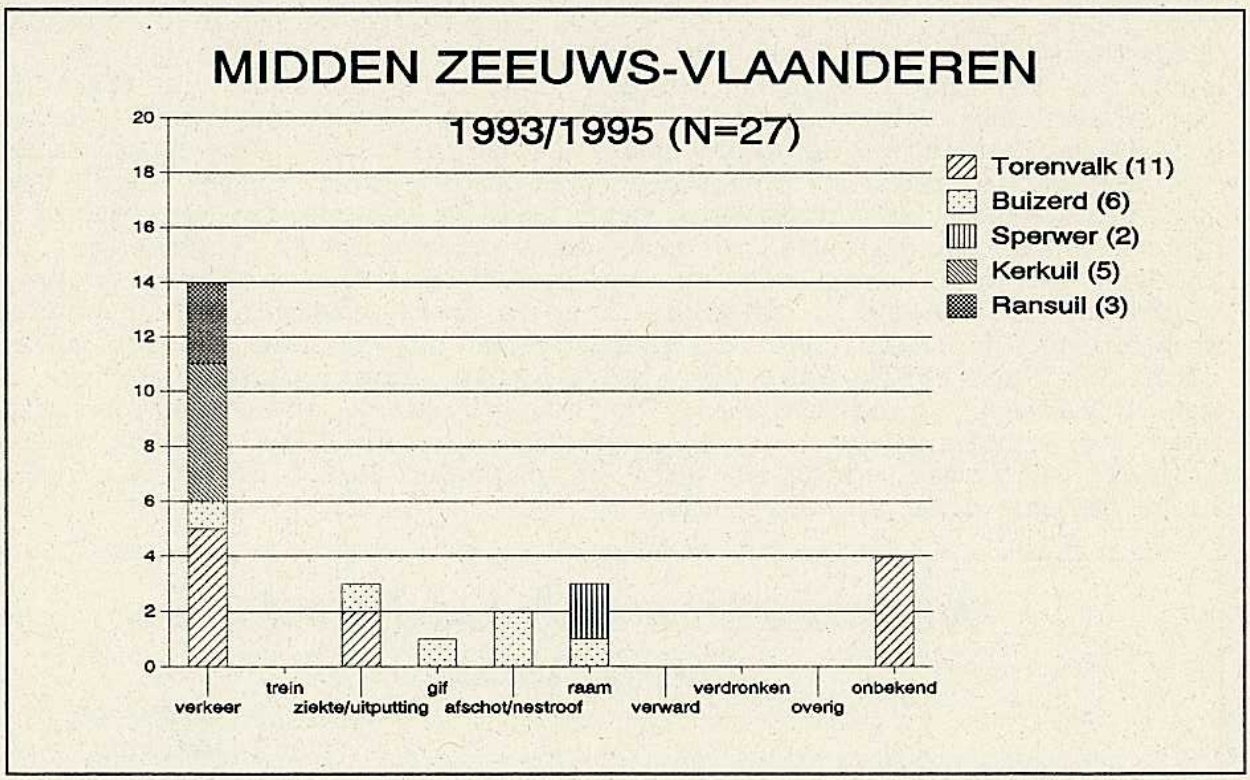

Oost Zeeuwsch-Vlaanderen

In deze tijdens het broedseizoen meest roofvogelrijke Zeeuwse regio werden behoorlijk wat slachtoffers gevonden. Ongeveer de helft daarvan stamt uit de omgeving van Terneuzen en Hulst. De belangrijkste concentratie van verkeersslachtoffers bevindt zich aan de N61, net onder Terneuzen. Ook langs de andere doorgaande wegen (met name Perkpolder-Hulst en Hulst-Axel) werden slachtoffers gemeld. Verder werden in deze regio bij Buizerd en Bruine Kiekendief enkele gevallen van nestroof, afschot en waarschijnlijke vergiftiging geconstateerd. Al deze problemen doen zich vooral in het broedseizoen voor. Canisvliet, Zwartenhoek en de kreken in de Kieldrechtpolder lijken de voornaamste probleemgebieden te zijn. Er zijn echter aanwijzingen, dat de nu bekende gevallen slechts het welbekende topje van de ijsberg vormen. Nader onderzoek naar aanleiding van de diverse geruchten in met name het zuidelijk deel van de streek dient hier meer duidelijkheid over te verschaffen. Tot slot nog aandacht voor twee opvallende soorten. Ten eerste de Boomvalk, waarvan in de (na-)zomer van '95 liefst drie exemplaren gevonden werden (resp. verkeer-, en raamslachtoffer en aan uitputting gestorven). Dat is opmerkelijk veel voor een zelfs in Oost Zeeuwsch-Vlaanderen niet erg talrijke soort. Dan de Steenuil, die met name als verkeersslachtoffer gevonden werd. Bijna alle meldingen stammen van Marc Buise, die zijn status als oplettend waarnemer hiermee bevestigd. Toch lijkt het sterk, dat alleen in zijn excursiegebieden Steenuilen worden doodgereden; wellicht een kleine hint voor andere Oost-Zeeuwsch-Vlamingen om hier eens op te letten?

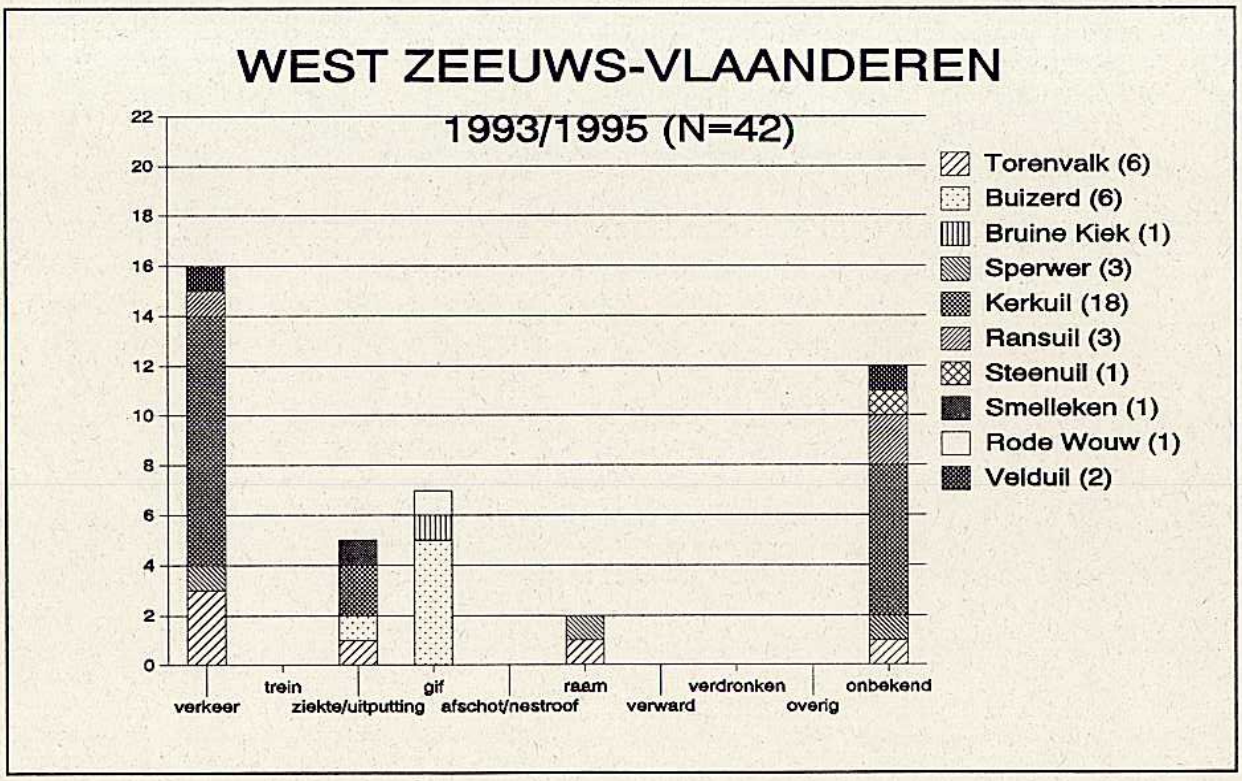

Midden Zeeuwsch-Vlaanderen
Een aantal van 27 gevonden roofvogels en uilen is niet gering voor deze relatief kleine regio (van de Braakmanpolder tot het kanaal Gent-Terneuzen). De meeste verkeersproblemen doen zich voor nabij Sluiskil en op de N61 nabij Hoek. Verder wonen er blijkbaar lieden in deze regio die iets tegen de Buizerd hebben; zowel vergiftiging als afschot en nestroof werd bij deze soort geconstateerd. Net als op Schouwen wordt vermoed, dat de vergiftiging deels te maken heeft met muizen-bestrijdingsmiddelen. Opmerkelijk is het ontbreken van vondsten van dode of verzwakte Steenuilen, die hier naar Zeeuwse begrippen toch relatief talrijk zijn.

West Zeeuwsch-Vlaanderen

Het duidelijk lagere aantal gevonden roofvogels en uilen ten opzichte van Oost Zeeuwsch-Vlaanderen heeft waarschijnlijk van doen met het wat schaarsere voorkomen van enkele soorten, maar vooral met een lagere waarneem- en doorgeef-intensiteit. Wellicht is daar door de dames en heren Duumpjes wat aan te doen? Opmerkelijke zaken zijn er zeker wel. Qua verkeersslachtoffers lijken vooral de omgeving van Oostburg en de weg Groede-Nieuwvliet-Sluis eruit te springen, maar ook hiervoor geldt dat de informatie weinig volledig lijkt te zijn. Zoals in alle regio's bestaat een flink deel van de verkeersslachtoffers uit Kerkuilen, maar Torenvalken werden relatief weinig gevonden, terwijl de soort hier naar Zeeuwse begrippen toch aardig talrijk is. Helaas doet West Zeeuwsch-Vlaanderen wel goed mee als het om gif-slachtoffers gaat. Ook hier is het weer vooral de Buizerd, die hiervan de dupe is (gevallen bij Biervliet, Hoofdplaat en Retranchement). Velen zullen zich verder de Rode Wouw herinneren, die begin november '94 tussen Groede en Biervliet gevonden werd. Deze vogel had van vergiftigd aas gegeten, maar had de mazzel om net op tijd gevonden te worden. Na twee weken verzorging in Vogelasiel De Mikke kon hij weer worden vrijgelaten. Een andere vreemde vogel is de Velduil, waarvan liefst twee exemplaren gevonden werden nabij Sluis. Van de platgereden vogel was de doodsoorzaak niet moeilijk vast te stellen; de ander werd 'liggend op wat struweel' aangetroffen, de doodsoorzaak viel helaas niet meer te achterhalen. Bij een relatief groot deel van de West-Zeeuwsch-Vlaamse vondsten werd de oorzaak van dood of verzwakking helaas niet vastgesteld.

Conclusies

Na een jaar verzamelen van gegevens betreffende dood of verzwakt gevonden roofvogels en uilen kan gezegd worden dat er al veel informatie boven tafel gekomen is, en dat het derhalve de moeite waard is om hiermee verder te gaan. Aan het opvullen van enkele belangrijke hiaten zal de komende tijd worden gewerkt. Verder dient, zeker door de coördinator, nu meer het accent gelegd te worden op het aanpakken van de uit de verzamelde informatie naar boven komende knelpunten. Wat betreft de verkeersslachtoffers moeten we natuurlijk niet de illusie hebben, dat we de sterfte tot nul kunnen reduceren. Wel kunnen op knelpunten waar veel slachtoffers vallen vaak specifieke inrichtingsmaatregelen genomen worden, waarmee de kans op een aanvaring flink verkleind wordt. Contacten met Rijkswaterstaat Directie Zeeland (de beheerder van de Zeeuwse Rijkswegen) zijn al gelegd, die met andere wegbeheerders zullen volgen. Wel dient daarbij gezegd te worden dat onze informatie nog flink aan waarde kan winnen, naarmate er preciezer wordt aangegeven waar de vogel gevonden werd.

Wat betreft de problemen rond gif, afschot en nestroof is een goede voorlichting van het publiek, en met name een goede band met handhavers van de wet als politie en Algemene Inspectie Dienst van belang. Gelukkig bestaan op dit terrein al een aantal goede contacten. Maar toch, we zijn er nog niet, getuige bij voorbeeld de verhalen van ongeïnteresseerde agenten, die mensen die aangifte komen doen van een gevonden roofvogel slechts mededelen dat 'ze wel wat beters te doen hebben'. Gelukkig staan daar ook positieve verhalen tegenover, maar toch...

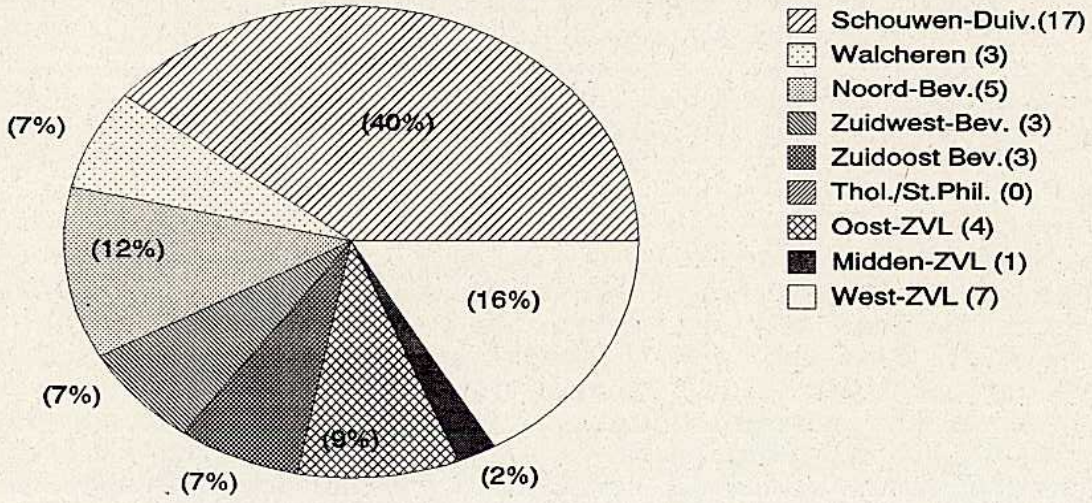
In sommige regio's lijkt de tijd rijp voor een nader onderzoek aangaande roofvogelvervolging. Zeeuwsch-Vlaanderen lijkt wat dat betreft de meest urgente regio.

Daarnaast zal de niet-moedwillige vergiftiging door muizenbestrijdingsmiddelen nader onderzocht moeten worden. Het ID-DLO heeft daar gelukkig al een hoop aan gedaan, het doorgeven van mogelijk op deze wijze vergiftigde kadavers is nu van het grootste belang. Hier ligt een belangrijke taak voor alle Zeeuwse roofvogelbeschermers!

Jan-Willem Vergeer

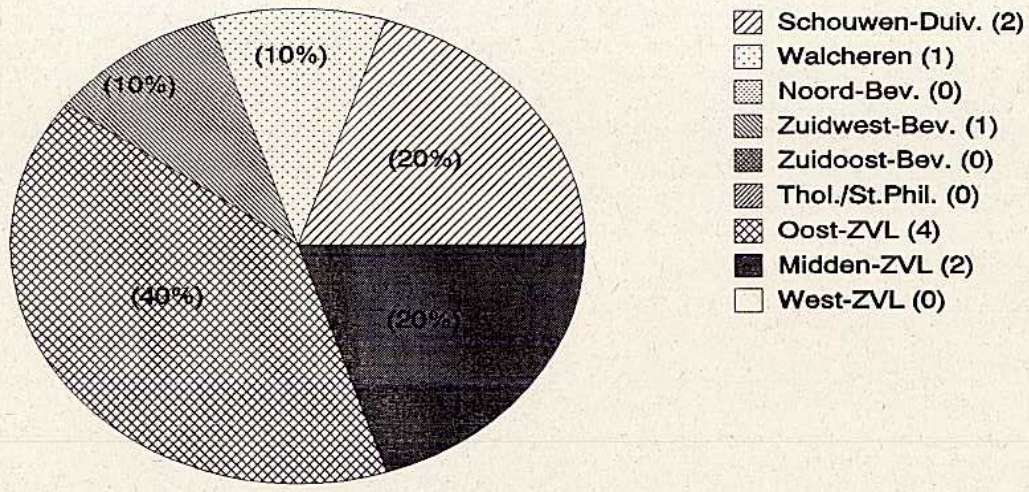
Verm. vergiftigde roofv/uilen per regio

1993/1995 (N=43)

Afschot en verstoorde nesten per regio

1993/1995 (N=10)

WERKGROEP ROOFVOGELS ZEELAND
KERKUILEN WERKGROEP ZEELAND

MELDING VAN EEN GEVONDEN UIL OF ROOFVOGEL
svp voor- en achterzijde invullen

SOORT:.....GESLACHT/LEEFTIJD.....

NAAM VINDER:.....

POSTCODE:.....WOONPLAATS:.....

TELEFOON:.....

VOGEL IS: ☐ DOOD ☐ LEVEND

Vinddatum: .....

Vindplaats en regio: (svp zo precies mogelijk)

.....

.....

Bij verkeersslachtoffers: naam weg en evt. hectometer-nummer

.....

VOGEL NAAR ASIEL GEBRACHT: ☐ JA ☐ NEE

Naam asiel:.....

Vogel uit asiel losgelaten op:.....

In asiel doodgegaan op: .....

DODE VOGEL TER ONDERZOEK NAAR ID-DLO: ☐ JA ☐ NEE
(indien onderzocht, graag copie onderzoeksverslag meezenden)

OORZAAK DOOD/VERWONDING

☐ VERKEER
☐ KOUDE
☐ GESCHOTEN
☐ ZIEKTE
☐ TEGEN RAAM
☐ DOOD IN NESTKAST
☐ ANDERS, NAMELIJK:

☐ UITPUTTING
☐ LANDBOUWGIF
☐ GEPREDEERD
☐ VERDRONKEN
☐ VERWARD GERAAKT
☐ ONBEKEND

.....

Bijlage: Recente Zeeuwse literatuur over roofvogels en uilen

Buijs R-J. 1995. Wat maakt de Buizerd spoorwegslachtoffer? Takkeling 3(2): 40-41.

Buijs R-J. 1996. Is de Bruine Kiekendief botulisme-gevoelig? Takkeling 4(1): 17-18.

Buise M.A. 1995. De Torenvalk als broedvogel in Oost Zeeuws-Vlaanderen in 1988. Steltkluut 25(2): 26-28.

Buise M.A. 1995. Eerste Zeeuwse broedgeval van de Havik een luchtkasteel. Steltkluut 25(3): 14-15.

Buise M.A. 1995. De Boomvalk; opnieuw een broedvogel in oostelijk Zeeuws-Vlaanderen. Steltkluut 25(6): 18-20.

Buise M.A. 1996. Over de toename van de Bruine Kiekendief als broedvogel in oostelijk Zeeuws-Vlaanderen. Steltkluut 26(1): 17-18.

Buise M.A. & Matthijs E.R.E. 1995. Wederom partieel albinisme bij Bruine Kiekendief. Steltkluut 25(3): 13.

Castelijns H. 1995. Roofvogelvervolging in Zeeuws-Vlaanderen. Steltkluut 25(2): 16-18.

Castelijns H. 1996. Roofvogels in Zeeland in 1995. Takkeling 4(1): 79-83.

Glazenburg J. 1994. De Torenvalk. Sterna 39(1): 11-14.

Hof, R. van't. 1994. Roofvogeltellingen op Schouwen-Duiveland 1993/1994. Zeelieven 10(2): 28-31.

de Kind F. 1994. Een Kerkuil in de kerk. Steltkluut 24(6): 144.

de Kind F. 1994. De dwergooruil, al enige jaren waarnemingen in het land van Hulst. Steltkluut 24(1): 18-19.

de Kock W. 1994. Een onverwachte ontwikkeling [over torenvalk-kasten in fruitteelt ivb met ECO-keurmerk]. Steltkluut 24(4): 89.

Ouweneel G.L. 1994. Afgelopen winter weinig Blauwe Kiekendieven in het noordelijk Deltagebied? Sterna 39(4): 74-76.

Struijk R. 1995. De Buizerd als broedvogel op Walcheren. Composiet 29(2): 20-21.

Vergeer J.W. 1995. Roofvogels in Zeeland. Zeeland(orgaan Kon. Zeeuws Gen. der Wetensch.) 4(2): 55-64.

Vergeer J.W. 1995. Kerkuilen Werkgroep Zeeland, Nieuwsbrief 1995. Rapport KWG Zeeland/Min. van LNV, Goes.

Vergeer J.W. 1996. Dode en verzwakte roofvogels en uilen in Zeeland in 1993-95: hoe, waarom en wat kun je ermee? Takkeling 4(1): 97-100.

